

Azərbaycanın özü qədər əbədi

99 il əvvəl - 1923-cü il may ayının 10-da Naxçıvanda dünyaya göz açmış Ulu Öndərimizin həyatının mənası Azərbaycan idi. Özüün şah əsəri olan müstəqil Azərbaycan dövlətini quran dünyəşüurlu siyasi xadim özü bu barədə deyirdi: "Mən balaca bir evdə, zahmətkeş ailəsində, bir yaz günü dünyaya göz açmışam. Anadan olanda, yaqın ki, beş-on, uzağı otuz-qırx nəfər sevinib. İndi, bəlkə də, bir o qədər qeyri-təvazökar səsləndi, amma deməliyəm ki, anam məni büvtüvlükdə Azərbaycanımız üçün dünyaya götürüb. Doğma, canım-varlığım qədər sevdiyim Azərbaycanım mənim qibləgahımdır. Bütün şəiurlu ömrümün onun inkişafına, tərəqqisinə həsr etmişəm".

Heydər Əliyev tarixin ən çətin, məsuliyyətli anlarında Azərbaycan xalqını sevrəkə hifz edən, milli məvudluğunu qoruyaraq xilaskarlıq missiyasını yerinə yetirən görkəmli şəxsiyyət və qüdrətli dövlət xadimi olmuşdur. Tələyin hökmü ilə iki dəfə bu çətin və şərfəli vəzifəni özünə götürən Ümummilli Lider hər dəfə Azərbaycanın müqəddəratını həll olunduğu müəqəmlərə çatdıraraq xalqın köməyinə çatmış, respublikamızı böyük bəlalardan xilas etmişdir. Heydər Əliyevin Azərbaycanı birinci dəfə rəhbərlik etdiyi dövrdə zəngin iqtisadi potensialın, təbii sərvətlərinin, habelə zahmətkeş insanların olmasına baxmayaraq, Azərbaycan sovet respublikaları arasında bütün göstəricilərə görə axırıncı yerlərdən birini tuturdu. Azərbaycan SSR-i kimi nəhəng bir ölkəni ən qiymətli təbii sərvət olan və strateji məhsul sayılan neftlə təmin etdiyi halda, əhalinin yaşayış səviyyəsinə görə heç bir iqtisadi resursu olmayan digər respublikalardan xeyli geridə qalırdı. Heydər Əliyevin ilk dəfə Azərbaycanı rəhbərlik etdiyi 13 il ərzində ilk gündən başlayaraq aparıcı hərətlərə və əhatəli işlər, onun özünə və ətrafındakı rəhbər işçilərə qarşı olan tələbkarlığı, yüksək işgüzarlığı və idarəetmə bacarığı sayəsində respublikanın iqtisadiyyatı möhkəmləndi, neft-maşınqayırma və kimya sənayesi, kənd təsərrüfatı və bir sıra digər sahələrdə ittifaqda öncül sıraya çıxdı, istehsal etdiyi rəqabət qabiliyyətli məhsulları 65 xarici ölkəyə ixrac olunmağa başladı. Bu dövrdə respublikamızda "Bakı kondisioner", "Bakielektroterm", "Yeni Bakı neftayırma" və digər nəhəng zavodlar tikilib istifadəyə verildi. Əmal sənayesinin inkişafı, xüsusilə kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı məsələlərinin tikilməsi geniş vüsət aldı. Regionlarda şərab, meyvə və tərəvəz emalı zavodlarının, çay və tütün emalı fabriklərinin, habelə ot kombinatları və süd, yun emalı zavodlarının, qısculuq fabriklərinin və heyvandarlıq komplekslərinin tikilib istifadəyə verilməsi

kənd təsərrüfatının sənaye əsasında inkişafı ilə yanaşı, respublikamızda yüngül və yeyinti sənayesinin inkişafına güclü tökən verdi. Təbii ki, müstəqil dövlətin yaradılması üçün müstəqil iqtisadiyyatın qurulması kifayət deyildi. Bunun üçün milli süuru oymağa lazım idi. Ötən əsrin 70-ci illərindən başlayan milli-mədəni dirçəliş, özünüdərək, milli ruhun yüksəlişi xalqımızın illərdən bəri qəlbində yaşadıqı dövlətçilik ideyasının milli azadlıq mübarizəsində əsas hərəkətverici qüvvəyə çevrilməsinə zəmin yaratdı. Məhz Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasətinin nəticəsi idi ki, iqtisadiyyatın və milli-mədəni həyatımızın yüksək inkişafını göləcəkdə də davam etdirmək, müasir çağırışlara uyğun idarəetmə qabiliyyəti və savadı olan gənc kadrların yetişdirilməsi ən prioritet vəzifələrdən biri kimi qəlbə oturduldu. Məhz bu məqsədlə hər il yüzlərlə azərbaycanlı gənc keçmiş SSRİ-nin ən nüfuzlu universitet və ali məktəblərində təhsil almaq imkanına qazandı. Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1969-1982-ci illərdə Azərbaycanda həyata keçirdiyi taleyüklü tədbirlərin mahiyyətini belə xarakterizə edirdi: "Bəli, mən istəyirdim ki, Azərbaycan müstəqil olsun. Şəydən əvvəl, iqtisadi cəhətdən. Çünki istənilən müstəqilliyin əsasında iqtisadiyyat durur. Məsələn, mən burada çoxlu elektrik stansiyaları tikdirdim. Məndən soruşurdular ki, bunlar sənə nəyəni lazımdır? Mən onlara bunu nə üçün etdiyimi demirdim... Amma mən istəyirdim ki, mənim ölkəm, mənim xalqım istənilən şərətdə müstəqil yaşaya bilsin". Həyata keçirilən bu geniş və əhatəli tədbirlər onu deməyə əsas verir ki, artıq keçən əsrin 80-ci illərinin əvvəlində Azərbaycan müstəqil dövlət kimi yaşamaq üçün bütün potensiala malik idi. Bu məsələlər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı "Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin 85 illik yubileyi haqqında" sərəncamında da özünün əhatəli tədbirlərini tapmışdır: "1969-1982-ci illərdə

həyatımızın bütün sahələrində baş vermiş köklü dəyişikliklər öz miqyasına görə Azərbaycanın quruculuq salnaməsində ən dolğun şərhiflərə təşkil edir. Ölkəmizin müstəqilliyinin və dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya proseslərinin hazırkı möhkəm təməli Heydər Əliyev tərəfindən həmin illərdə yaradılmış potensiala əsaslanır". Hesab edirik ki, bu, Heydər Əliyevin Azərbaycana birinci dəfə rəhbərlik etdiyi dövrdə həyata keçirdiyi nəhəng işlər və əldə edilən nəticələrə verilən ən yüksək və real qiymətdir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikasında həyata keçirdiyi möhtəşəm quruculuq işləri, yüksək idarəçilik qabiliyyəti, dövlətçiliyi inkişaf etdirmək bacarığı və rəhbər işçi kimi böyük potensiala malik olması ittifaq rəhbərliyinin diqqətini əbəs yerə cəlb etməmişdir. Məhz buna görə Heydər Əliyev 1982-ci ildə SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə irəlilədi. Heydər Əliyev bu vəzifədə işlədiyi qısa müddət ərzində ittifaqdakı mövcdün ə problemləri həll etməsinə, o cümlədən dünyanın ən böyük magistrallı olan BAM-ın (Bakal-Amur Magistrallı) tikintisini təmin etdi. Məhz buna görə BAM-ın istifadəyə verilməsindən 30 illiyi münasibətlə Rusiya Federasiyasının rəhbərliyi tərəfindən bu magistrallın tikintisində Heydər Əliyevin əməkdarlığı və böyük əməyi xüsusi olaraq vurğulandı. Heydər Əliyevin liderlik məhərəti, ittifaqda və beynəlxalq aləmdə böyük nüfuzu, məhsuldar işləmə qabiliyyəti xoşniyyətli insanları sevindirir, bədxahlara isə ona qarşı paxıllıq hissi yaradırdı. Bu paxıllığın nəticəsi idi ki, 1987-ci ildə Heydər Əliyevə qarşı SSRİ rəhbərliyində xüsusilə M.Qorbaçov tərəfindən aparılan təqiblərə cavab olaraq o, vəzifəsindən istefa verdi. Cəmi 15 gün sonra ermənilər SSRİ-nin fərsiz rəhbərliyini ələ alaraq çoxdan arzu etdikləri öz məkrli niyyətini - Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılmasını məqsədli şəkildə həyata keçirdilər. Məqsədlə onlar Qərbi Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə apararaq soydaşlarımızı silah gücünə dödə-baba yurdlarından qovur, öldürür və özlərinin separatçılıq hərəketlərini gətirdikdə daha sort formada genişləndirirdilər. Ermənilərin Azərbaycana və azərbaycanlılara qarşı bu məkrli niyyətinin davamı olaraq 1990-cı il yanvarın 20-də M.Qorbaçovun əmri ilə

sovet qoşunları Bakıda qırğın törətdi. Bakıda da bu ağlasığmaz faciəyə qarşı ən sort etiraz edən də məhz Ümummilli Lider oldu. Həmin vaxt o, həyatını təhlükə qarşısında qoyaraq böyük cəsəret nümayiş etdirib Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyinin binasında təşkil olunan mətbuat konfransında SSRİ-nin rəhbərliyini və faciənin digər təşkilatçıları Azərbaycana qarşı yürüdülmə haqsızlığa və qeyri-insani hərəketlərə görə açıq formada kəskin tənqid və ittiham etdi. Xalqımızın böyük oğlu bu kəskin bəyanatdan sonra SSRİ adlı imperiyanın möhv olacağına tam əmin olduğundan Azərbaycanda - doğma diyarı olan Naxçıvanda yaşamağa üstünlük verdi və 1990-cı il iyulun 20-də Bakıya, iki gün sonra isə doğma diyarı olan Naxçıvana gəldi. Həmin vaxtlar blokada şəraitində olan Naxçıvan həm ermənilərlə müharibə edir, həm də yaranmış iqtisadi çətinlikləri aradan qaldırmağa çalışırdı. Belə bir ağır vəziyyətdə tanınmış siyasi xadim, həmişə vətəni və xalqı üçün çalışmış Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyi yolunda əsl mücahidləyə qalxdı. Naxçıvan əhalisi onu Naxçıvan Muxtar Respublikasının və Azərbaycan SSR-nin ali qanunverici orqanlarına deputat seçdi. Heydər Əliyev sessiyalarda Dağlıq Qarabağ problemi ilə əlaqədar Bakı rəsmilərinin yeridirdiyi yanlış siyasəti və Moskvanın ermənipərəst mövqeyini kəskin tənqid və SSRİ-nin tezliklə dağılacığını bəyan edirdi. Lakin Azərbaycana rəhbərlik edən sobatsız iqtidar bu fikirlərə məhəl qoymur, Kremldə sədaqət nümayiş etdirirdi. Ümummilli Liderin böyük və mənalı ömrünün Naxçıvanda keçən 3 il ərzində görülən işlər nəzərə saldıqda aydın görünür ki, bu illər də 1969-cu ildən başlayan müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurulmasına yönəldilmiş strategiyamızın tərkib hissəsidir. Heydər Əliyev 1990-1993-cü illərdə Azərbaycan və Naxçıvan parlamentlərinin deputatı, Naxçıvan Muxtar Respublikasının rəhbəri kimi məhz bu məqsədə xidmət etmişdir. 1990-cı il noyabr ayının 17-də muxtar respublikanın Ali Sovetinin birinci sessiyasında Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə qəbul olunan tarixi qərarlar müstəqil Azərbaycan dövlətinin bərpasını əsasını qoymuşdur. Hələ Sovetlər Birliyinin mövcdə olduğu bir vaxtda üçrəngli Azərbaycan bayrağının Naxçıvan Muxtar Respublikasının Dövlət Bayrağı kimi qəbul edilməsi, muxtar respublikanın adından "Sovet Sosialist" sözlərinin çıxarılması böyük cəsəret tələb edirdi. Bundan başqa, Ulu Öndərin təklifi ilə Naxçıvan MR Ali Soveti Ali Məclis adlandırıldı və dekabrın 31-i Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü elan edildi. Məhz müstəqil dövlətçiliyimiz üçün Naxçıvanda başlanan bu azadlıq hərəkatı 1991-ci ildə Azərbaycanın müstəqilliyinə elan etməsinə şərait və zəmin yaratdı. 1991-ci il oktyabrın 18-də Bakıda Azərbaycan Respublikası XX əsrdə ikinci dəfə öz müstəqilliyini və suverenliyini elan etdi. Bu tarix isə ələ bir dövrə təsadüf etmişdi ki, bir tərəfdən mənfur qonşumuz Ermənistan separatçılıq siyasəti yürüdükdə ərazi iddiası ilə bəzi müharibəyə cəlb etmiş, digər tərəfdən yeni yaradılmış suveren dövlətə liderlik xüsusiyyətlərinə malik olmayan, siyasi hadisələrə qiymət vermək, göləcəyi görmək və proqnozlaşdırmaq imkanlarından məhrum olan, adi vəziyyətdən belə çıxış yolu tapmağa qadir olmayan şəxslər rəhbərlik edirdi. Belə vəziyyət cəbhədə gərginliyi daha da artırmaqla yanaşı, hakimiyyət uğrunda mübarizəni də qızdırırdı. Bundan istifadə edən Ermənistan silahlı qüvvələri havadarlarının köməyi ilə Qarabağdan azərbaycanlıları zor gücünə qovur və etnik təmizləmə aparırdılar. Ölkə hakimiyyətində təmsil

olunanlar isə xalqı səfərbər edib bunun qarşısını ala biləcəklərini iddia edirdilər. Nəticədə erməni quldurları bütün beynəlxalq hüquq normalarını kobudcasına pozaraq 1992-ci ilin fevralında insanlığa sığmayan Xocalı soyqırımını törətdilər. Həmin ilin may ayında isə Azərbaycanın musiqi beşiyi olan Şuşa şəhəri erməni separatçıları tərəfindən işğal olundu. Özüni xalqın "aparıcı qüvvəsi" hesab edən müsəvat - xalq cəbhəsi cütlüyü bundan öz xeyrinə yararlanaraq çoxdan arzu etdikləri hakimiyyəti zor təbiiq etməklə ələ aldılar. Ancaq bu hakimiyyətdə təmsil olunanların dövlətçilik və idarəetmə təcrübəsi yox idi, onlar hadisələri düzgün qiymətləndirə, cəbhədə və dövlət quruculuğunda təsirli tədbirlər görə bilmədiklərindən ölkədə hərə-mərlək və xaos yarandı. Bunu görə Azərbaycan xalqı böyük dövlətçilik təcrübəsi olan, tanınmış siyasi xadim Heydər Əliyevi təkidlə müstəqil Azərbaycan Respublikasının rəhbərliyinə dövət etdi. Xalq əmin idi ki, yalnız Heydər Əliyev bu vəziyyətdən çıxış yolu tapa, Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyub saxlaya və inkişaf etdirə bilər. Həmişə olduğu kimi, bu dəfə də xalqın çağırışına bigənə qalmayan Heydər Əliyev 1993-cü il iyulun 15-də ölkənin ali qanunverici orqanının sədri, bir neçə ay sonra isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçildi. Qısa zaman kəsiyində baş vermiş tarixi hadisələr parlamentin müzakirəsinə çıxarıldı, onlara hüquqi-siyasi qiymət verildi. Separatçı ermənilər tərəfindən başlanmış Ermənistan-Azərbaycan-Dağlıq Qarabağ münaqişəsində 1994-cü il mayın 12-də atəşkəsə nail oluması Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində mümkün oldu. Bundan sonra ölkədə siyasi və iqtisadi sabitlik yarandı, siyasi sistemin təkmilləşdirilməsi istiqamətində möhkəm addımlar atıldı və müstəqil Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyası qəbul edildi. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən düstürlənmiş tədbirlər nəticəsində övvalki iqtidarlardan dövründən başlayan sosial-iqtisadi tənəzzülün qarşısı alındı. Heydər Əliyev müstəqil və suveren Azərbaycanın daxili məsələlərinə ustalıqla həll etməklə yanaşı, xarici siyasətini də formalaşdırmağa başladı. Əvvəlki hakimiyyətin dövründə populist açıqlamalar, qeyri-real yanaşmalar nəticəsində qonşu ölkələrlə pozulmuş münasibətlər qaydasına salındı. Ümummilli Liderin çoxsaylı xarici səfərləri ilə Azərbaycanın öndə gedən dövlətlərlə xoşniyyətli əlaqələri yaradılaraq möhkəmləndi və respublikamıza uğur gətirən və bu gün də davam etdirilən xarici siyasət xəttinin təbiiqinə başlandı. Azərbaycan həm Rusiya və həm də ABŞ və Avropa ölkələri ilə yaxın qonşuluq, dostluq və strateji tərəfdaşlıq münasibətləri yaratmağa nail oldu. Türkiyə ilə "bir millət-iki dövlət" prinsipi əsasında əlaqələr daha da möhkəmləndi. Siyasi sabitlik əldə edildikdən və tərəfdaş ölkələrlə əvərsizli əlaqələr qurulduqdan sonra ölkə iqtisadiyyatının inkişafı ilə bağlı çox ciddi işlətlər başlandı. Bütün bunlar, Ümummilli Liderin özünün dediyi kimi, Azərbaycanın müstəqilliyinin dönməz və əbədi olması təmin edən mühüm addımlar idi.

Ulu Öndər ölkəmizi zamanın ən çətin sınaqlarından məhərətlə çıxaraq müasir və müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu olduğunu sübut etdi. Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanı nəniki qoruyub saxladı, həm də ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni-mənəvi tərəqqisinə nail olmaqla onu dünyanın qabaqcıl ölkələri sırasına çıxardı. Ümummilli Liderin xalqın təkidli tələbi ilə ölkə rəhbərliyinə qayıdışı iqtisadi, siyasi və mənəvi sahələrdə uğurlu nəticələr əldə etməyə imkan vermişdir. Bunun sayəsində ölkəmizdə iqtisadiyyatın yeni sahələrinin - müdafiə və kosmos sənayesinin formalaşması, iri neft və qaz kəmərlərinin istifadəyə verilməsi, innovasiyaların tətbiqinə əsaslanan sənaye və aqrar parkların yaradılması və onları yeni texnologiyalarla istifadə etməklə daxili bazanın tələbatını ödəyən və ixrac potensialını genişləndirən müxtəlif adda və çeşiddə rəqabətqabiliyyətli məhsullar istehsalına başlanmasında Azərbaycanın uzunmüddətli dayanıqlı və davamlı inkişafına zəmin yaratmışdır. Prezidentin formalaşdırdığı və həyata keçirdiyi iqtisadi siyasətin əsasını isə iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, neft-qaz sektoru ilə yanaşı, qeyri-neft sektorunun da elmi-texnoloji əsaslarla innovativ inkişafı təşkil edir. Bu məqsəddə dövlət başçısı qeyri-neft sektorunun prioritet sahələri olan turizm və aqrar sahənin inkişafına daim xüsusi diqqət yetirir və bu sahələrdə uğurlu nəticələr əldə etmək üçün möhkəm maddi-texniki baza və infrastrukturun yaradılması istiqamətində təsirli tədbirlər görür. Bunun nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan həm də turist ölkəsi kimi tanınır. Aqrar sahədə həyata keçirilən işlər də şərfəli yerinə yetirdi. Onun 2003-cü il oktyabrın 1-də doğma xalqına ünvanladığı məmürəti vətəne ləyaqətlə xidmətin son nümunəsi idi: "Üzümü sizə - həmvətənlərimizə tutaraq qarşıdan gələn prezident seçkilərində prezidentliyə namizəd, mənim siyasi varisim, Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin I müavini İlham Əliyevi dəstəkləməyə çağırıram. O, yüksək intellektli, pragmatik düşüncəli, müasir dünyəvi siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyətdir. Sizi əmin edirəm ki, həm İlham Əliyev, həm də Yeni Azərbaycan Partiyası bundan sonra da xalqımızın ən layiqli övdlərini öz ətrafında saxlayaraq Azərbaycan dövlətinin inkişafı və xalqımızın firavanlığı yolda çox işlər görəcəklər. İnanıram ki, mənim axırıncı çağırışımı taleyüklü məsələləri, planları, işləri sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başçılıqda bələcək. Mən ona özüm qədər inanıram və göləcəyinizə böyük ümidlər bəsləyirəm".

Bu tarixi müəciətdən keçən 19 il Ulu Öndərin dediklərinin reallıqda doridən uzlaşdığı və söylədiyi fikirlərin həqiqət olduğunu bir daha göstərdi. Keçən dövr ərzində dörd dəfə Azərbaycan xalqının əksəriyyətinin böyük dəstəyini qazanaraq Prezident seçilən İlham Heydər oğlu Əliyev Ümummilli Liderin layiqli varisi olduğunu sübut etdi. Müstəqil Azərbaycan artıq 19 ildir ki, Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla idarə olunur və ölkəmiz beynəlxalq aləmdə dünyanın aparıcı ölkələri tərəfindən regionun lider dövləti kimi qəbul olunur. Bu isə təsadüfi deyildir. Bu dövr ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf etmişdir. Geniş miqyaslı islahatlar nəticəsində Azərbaycan münbit sənaye şəraitinə malikdir. İndiyə qədər Azərbaycan iqtisadiyyatına 280 milyard ABŞ dolları həcmində sənaye yatırılıb ki, bunun da yarısı xarici investisiyadır. Strateji valyuta ehtiyatlarımız xarici dövlət borcumuzdan 6 dəfə çoxdur. Azərbaycan Respublikası İlham Əliyevin sayəsində beynəlxalq aləmdə etibarlı tərəfdaş kimi tanınır və qəbul olunur. Ötən 19 il ərzində sosial məsələlərə xüsusi diqqət yetirilmiş və bu-

Eldar İBRAHİMOV,
Yeni Azərbaycan Partiyası İdarə Heyətinin üzvi,
Milli Məclisin İntizam komissiyasının sədri,
iqtisad üzrə elmlər doktoru, professor